

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

94. An sit validum matrimonium initum coram Patrocho ad id non specialiter vocato, sed casu transeunte? Et in textu huius Resolutionis adducitur pulchrum factum pro praxi praedicta difficultatis. Ex ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

facta ab Excommunicato vitando, valida censeri debet, vt bene Saneh. lib. 3. de mat. disp. 21. Henric. lib. 1. c. 3. Rebell. lib. 2. de obligat. insti. q. 9. n. 9. Bonacina de mat. q. 2. punct. 8. n. 21. & de censur. disp. 2. punct. 5. n. 1. Gaspar Hurtado disp. 7. diff. 2. Paul. Layman lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. c. 3. n. 13. in fine. Coninch. disp. 27. dub. 2. conclus. 7. Neque obstat excommunicatum vitandum testem esse non posse: quia Parochus matrimonio assistens non est testis deponens, sed inspiciens; inspicere autem matrimonium, illique presentem esse, vt postmodum testificari possit, valide potest ab excommunicato vitando praestari.

5. Et tandem nota, quod Mutianus Soccinus in cap. sacris n. 405. de sentent. excom. Valquez de excom. dub. 5. Gaspar Hurtado disp. 8. difficult. 6. negant esse fidem adhibendam in testimonio excommunicato vitando, iuxta textum in cap. nullus 3. quest. 4.

6. Sed mihi placet opinio contraria, tamen si ope exceptionis dicta depositio irritari potest, vt docent Coninch. Suarez, & alij vbi supra, & colligitur aperte ex c. 1. de exceptionibus in 9. & ex cap. excommunicatus §. credentes de hereticis, vbi testimonium excommunicati ob heresim factitiam nullum declaratur tacite inuens ob aliam causam valere. Etenim actus annullatio afferenda non est absque manifesto textu, & ratione, nullibi autem inuenitur testimonium excommunicati irritum; ergo. Quod autem praedicto testimonio non sit, necessario fides adhibenda; sed possit ope exceptionis elidi, id solum probat eius valorem non esse firmum, non tamen conuincit validum non esse, dum non excipitur; Interim namque fides ei est adhibenda.

RESOL. XXIII.

An ad valorem matrimonij sufficiat, vt Parochus, & testes audiant contrahentes, vel opus sit illos videre?
Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 68.

§. 1. **N**on sufficere illos audire, docet Franciscus Molinus de rit. nupt. lib. 2. differ. 11. n. 120. & post illum Augustinus Barbosa de potestat. Episcop. part. 1. allegat. 32. num. 86. vbi sic ait. Infertur praesentiam Parochi in matrimonio ita requiri, vt nedum intelligere oporteat, cum quid agitur, sed vt videat: nam insufficientis erit si contrahentes matrimonium à tergo essent alicuius parietis, vel vbi Parochus infirmitate, seu alio casu cæcus effectus esset, & non videret, quia ideò Parochi praesentia requiritur, vt ea tot mala & scandala, quæ in dies oriuntur, ex clandestino matrimonio cessarent. Atque ideò licet cæcus retineat dignitatem, qui furor eff. de statu homin. lib. cæcus ff. de iudiciis, licet etiam possit testificari de his, quæ ante cæcitatem vidit, vbi notat contrahentium voces audiuit; in his autem, in quibus facillè decipi posset, non integer testis est, quo in casu multum iudicis arbitrio tribuendum est. Hucusque Barbosa.

2. Sed ego contrarie sententiæ adhaereo, quam tuetur Saneh. de mat. lib. 3. disp. 39. n. 3. Gutierrez c. 69. n. 4. Filliucius 10. 1. tract. 10. c. 6. n. 224. Rebellius part. 2. lib. 2. questio. 8. num. 7. Fernandez in exam. Theol. part. 3. cap. 18. §. 1. num. 9. Basilius Pontius lib. 5. cap. 21. num. 8. quibus omnibus adde sacram Rotam decif. 634. num. 4. apud Buratum, & ibi doctum & amicissimum Ferentillum litter. A. vbi docet non esse necessarium testes videre partes contrahentes, sed sufficere illos verba contractus etiam intermedia cortina, vel pariete audire, quando habent notam vocem contrahentium. Vide etiam circa præ-

sentem questionem Gratian. 10. 5. c. 349. n. 20. & respondeo, quod licet cæcus regulariter repellatur testimonio in iis, quæ cæcitas tempus concurrens, & sit communis Canonitarum, & Legistarum sententia, quod solus auditus in testibus non sufficit, sed requiritur praesentia, & visus; vt tradunt Malcardus de probationibus, verb. cæcus, vbi tradunt Malcardus num. 7. Farinacius de testibus, quest. 61. concl. 278. seqq. & Doctores ab iisdem citati. Nihilominus hæc communis sententia, seu regula limitatur, vt non procedat in his, quæ non visu percipiuntur, sed auditu; de quibus potest cæcus esse legitimus testis, potest testificari super verbis stipulationis, & contractus à contrahentibus prolatis; si modo vocem loquentis notam, & probe cognitam habet, ut Malcardus disp. concl. 178. num. 10. & 16. Mercurius de arbitrar. casu 475. num. 16. & 22. Farinacius disp. quest. 61. num. 14. & quest. 69. num. 164.

RESOL. XCIV.

An sit validum matrimonium initum coram Parocho ad id non specialiter vocato, sed caluoso presentis? Et in rebus huius Resolutionis adducitur praesentia verbum, & factum pro praesentia praedicta dicitur.
Ex part. 10. tr. 13. & Misc. Ref. 16.

§. 1. **N**egatiue respondet Leandrus de Sacram. 10. 1. tract. 9. disp. 6. quest. 38. quia, vt Parochus dicatur praesens Matrimonio requiritur necessario, vt sit ad eum calum formaliter adhibitus, vocatus, & rogatus: Vnde si Parochus, calu adhibetur, etiam si coram illo contrahatur matrimonium, nullum erit, nisi forte Parochus transiente moueant prius contrahentes, se velle contrahere, quia tunc valebit gradum tunc Parocho sustinente, & vidente contrahere. Sic declaratum fuit non semel, ac iterum à Congregatione Cardinalium; quorum declarationes extant apud Farinacium. Prima, pag. 268. Secunda, pag. 273, quam etiam addocet Rebellius 1. part. in fine lib. 4. pag. mibi 394. Quæ sic se habet: Parochus ita praesens Matrimonio debet esse, ut appareat à contrahentibus hac de causa adhibitus fuisse. Tertia pag. 276. Vnde, si quis transiente illic Parocho, ita aliter proferret verba contractus, vt addiceret Parochus, nihil ageret. Sic Basilius lib. 5. cap. 21. num. 4. dicens, post tot declarationes Cardinalium, amplius de hoc dubitare non licere. Hucusque Patet Leandrus, qui citat etiam Bonacinam; quibus ego addo Campanilem in Diuer. Jur. Can. Rubrica 1. §. 1. Vallensem in Decret. lib. 4. tit. 3. num. 8. Gonzalez in Regul. Cancell. glossa 48. a num. 3. Borrellum in Summa, decif. tom. 3. tit. 2. num. 366. & nouissime Amicum in Cur. Theol. tom. 9. disp. 7. scilicet 11. num. 102. & Petrum Marchant in Tribun. Sacram. tom. 3. part. 1. tract. 1. tit. 7. quest. 5. concl. 1.

2. Sed ego puto non esse descendendum ab immutata sententia, quam tenentur Layman, lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 5. num. 6. Sanchez, lib. 3. disp. 39. num. 11. Filliucius, tom. 1. tract. 10. cap. 6. num. 224. Gratianus in Addit. decif. 37. num. 8. & 9. in tom. 1. discept. Barbosa de Officio Parochi, cap. 21. num. 10. & plures alij, quos citat, & sequitur Boffius de Mat. cap. 3. §. B. num. 6. qui testatur ita fuisse decium in facti contingencia, nam cum Medionali in quadam Ecclesia Parochiali, Parochus, qui ex prohibitione sibi facta ab Ordinario, nolebat post factas decimationes assistere Matrimonio duarum personarum habiliu.

habiliū, Missam celebraret, sponsi vnā cum duobus testibus accesserunt ad Altare, vbi Parochus celebrabat; & cum Parochus finita Missa recederet ab Altari nihil sciens, neque cogitans de hoc, expresserunt coram ipso, & duobus testibus adductis, mutuum consensum de presenti. Quod Matrimonium Mediolani, & Romæ fuit pronuntiatum validum; licet ipsi contrahentes fuerint nonnullis pœnis multari. Et ratio est, quia si sufficit præsentia Parochi coacta, & dolosa: ergo sufficit etiam fortuita. Deinde, cum Parochus, & testes in casu nostro vere aduertant, sufficienter dicuntur præsentēs, cum præsentia ad valorem Matrimonij petita contenta sit sola intellectus aduertentia, qua rite testimonium contracti Matrimonij prohiberi possit. Firmiter; nam in aliis contractibus, qui casu adest, potest testificari de eis: ergo & hic in contractu Matrimonij; quia ius Tridentini est correctorium, vnde intelligi debet de præsentia, quæ minus corrigat, dummodo humana sit, & sufficiens ad finem Tridentini, qualis est dicta: nam casu transeuntis ita testificari possunt, si aduertant ac si data opera intercesserint.

3. Nota verò, quod pro vtraque sententia in hac quæstione adducuntur Declarationes Sacræ Congregationis, quæ videntur inter se pugnare; sed non est descendendum à sententia affirmatiua, & ad declarationem Sacræ Congregationis adductam pro negatiua sententia, ne videatur pugnare cum altera adducta pro affirmatiua, respondet Bossius vbi supra intelligendam esse quando Patochus casu præsens, vel ad id non expresse vocatus, vel præmonitus ex subitanea & fortuita præsentia non intellexit, vel potuit intelligere rem seriò agi, & animo contrahendian tunc non censetur adhibitus ad illum actum. Cætera à Gonzalez, & Pontio obiecta, facile reiciuntur: nam lege Quasitum, 78. §. final. de lege 3. & alia iura, quibus Gonzales nititur probare, eum, qui casualiter adest, non censeri adesse; loquuntur de fitione iuris, & de præsentia tantum corporea, non de morali, quæ perfectissime etiam breuissimo tempore haberi potest, dum res, quæ coram agitur, probe percipitur. Quare dictum testis repentini est nullum, solum quando non est informatus, nec potuit probe rem percipere. Lex autem, heredes, §. in testamento ff. Qui testam. fac. possunt; quia Pontius probat adhibitu in iure dici, qui rogatur: loquitur de testibus quoad testamenta. Et ita nostram sententiam præter Bossium, & alios vbi supra citatos, tenet doctus, & amicissimus Pater Petrus de Matrimonio, disp. 40. sect. 10. num. 9. qui respondet ad argumenta adducta à Leandro & Pontio, & explanat sensum Declarationum Sacræ Congregationis. Idem etiam docet Pater Auersa de Matrimonio, quæst. 6. sect. 6.

RESOL. XCV.

An sint à matrimonio arcendi, qui Eldei rudimenta nesciunt?
Et an saltem Pater noster, Aue Maria, Credo, & Decalogum, debeant scire?
Et cur sim inferitur statuere impedimenta matrimonij, non ad Episcopum, sed ad Papam spectare? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 85.

§. 1. **A**ffirmatiuè videtur respondendum per ea, quæ adducit Basilius Pontius de matrim. lib. 5. cap. 36. num. 8. Vnde in prima Synodo Panormitana Eminentiss. Domini mei Cardin. ab Auria part. 2. c. 7. n. 1. sic habetur. Parochus moneat sponso matrimonij minime iurgendos esse, quin fidei Chri-

stianæ rudimenta prius nouerint, quod antea decreuerat Cardin. Paleotus in Archiepisc. Bonon. part. 3. de sacram. matrim. fol. 157. col. 1. vbi ita ait. Quæret Parochus an matrimonium facturi doctrinam Christianam sciant, aut saltem Pater noster, Aue Maria, Credo, & Decalogum; quod si vterque ea nesciat, aut eorum alter moneat illos se non ante ad tertiam denunciationem venturum quàm illa ab ipsis rectè memoria teneri & intelligi perspexerit. Sic ibi.

2. Verùm his non obstantibus negatiuam sententiam proflus sustinendam esse puto, quam docet vterque Sanch. Thom. & Ioan. hic in selectis disp. 28. num. 9. ille verò de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 15. n. 19. & nouissime Homobon. de Bonis in exam. Eccles. part. 3. tract. 13. c. 11. §. 3. refol. 2. vbi ita ait. Licet nonnulli asseruerint aliquem à matrimonio contrahendo arceri posse si Christianam doctrinam ignoret, donec saltem Orationem Dominicam & Angelicam salutationem, Symbolum fidei & Decalogi præcepta memoria retineat, nisi præsenio, aut ingenij tarditate incapax esset. Aliis tamen verius videtur absolutè & per longum tempus prohiberi non posse, cum matrimonij prohibito regulariter non nisi in casibus à iure expressis inducenda sit, & inter carmina in quibus coniugiorum impedimenta dilucidantur, vt sunt, error, conditio, &c. hoc impedimentum non extat. Expedi tamen suauiter absque vi bono modo & prudenti ratione ad breue tempus impedire vt sic doctrinæ addiscendæ curam habeant. Ita ille. & hoc modo intelligendæ sunt Synodi prædictæ, sin aliter, prohibitionem illorum non approbo; nam, vt notat Thom. Sanchez vbi supra, statuere impedimenta matrimonij non ad Episcopum, sed ad Pontificem spectat; & hæc opinio apud me certa est, & contrariam non puto probabilem, quod valde notandum est à Parochis & eorum Capellanis, nam hic casus frequenter potest accidere.

Sup. hoc mō
g'is late sup.
in Ref. 70. §.
vt. & in alia
Ref. eius
noti

RESOL. XCVI.

Quisnam est Minister Sacramenti matrimonij?
Et notatur Minister, id est Sacerdotem ante Concilium Tridentinum non fuisse necessarium, at postea esse necessarium, & pertinere ad essentiam matrimonij Ministerium talem, & testes? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 253, alias 254.

§. 1. **N**otabilis est sententia Melchioris Cani lib. 8. de locis, cap. 5. asserentis ministrum huius Sacramenti esse sacerdotem ipsum proferentem verba, & coniungentem contrahentes matrimonio. Sed hanc Cani opinionem vsque ad sua tempora nullum defensorem habuisse testatur Sotus in 4. dist. 26. quæst. 2. art. 3. & præter Gulielmum Parisiensem, & Theologos Concilij Colonienfis, nullum auctorem pro tali opinione allegari posse, notat Vasquez 10. 4. in 3. p. disp. 3. de matr. cap. 4. num. 41. & ideò Basilius Pontius de matrim. lib. 2. cap. 8. n. 2. & Vasquez loco citato, num. 46. hanc opinionem improbabilem putat, & notā dignam, vnde illam temerariam appellat Rebellus p. 2. lib. 2. q. 4. sect. 2. num. 6. Et patet ex Concilio Tridentino, & Florentino, vbi ex instituto propter nouas hæreses de matrimonij Sacramento agunt, nec aliam nouā materiam, formam, ac ministrum illius in ratione Sacramenti tradunt, quàm in ratione contractus sub omni lege ab initio fuerit requisitus. Constat autem non opus fuisse sacerdote ante legem nouam, nec hodie inter gentes, vt matrimonium in genere contractus validum sit. Ergo, &c. ita etiam hanc sententiam